

Helsinki, 18.8.2003

Oikeusministeriölle

19.08.2003
ad 21/41/2002
OH031:00/2002
Lau

Asia: lausunto / rahoitusvakuustöryhman mietintö
("Lausuntoja ja selvityksiä", 2003:15)

Viite: lausuntopyyntönnö 17.6.2003 OM 21/41/2002

Töryhmämietinnössä ehdotettu "laki rahoitusvakuuksista" tulee asianmukaisella tavalla täyttämään Suomen direktiivisidonnaisen täytäntöönpanovelvollisuuden EU-jäsenmaana. Tämän velvollisuuden takia on selvää, että seuraavassa esittämäni kriittinen huomatus jää vaille reaalista merkitystä:

Ehdotettu laki 'istuttaa' Suomen oikeuden esinevakuusjärjestelmään keinotekoisen implantin, jollaisella ei olisi kansallista tarvetta ja jonka soveltuvuus kansalliseen järjestelmään olisi erittäin kyseenalainen.

Direktiivisidonnaisen jäsenvaltiovelvollisuutemme toteuttajana lakiehdotus perusteluineen on nähdäkseni hyvin laadittu. Ei ole laatijoiden vika, että ehdotetun lain puitteissa merkittäviä varallisuuseriä tulee (panttauksin/vakuusluovutuksin) entistä helpommin siirtymään alttiiksi niille riskeille, joita arvostettujenkin "laitosten" (ehdotuksen 3.2 §:n mielessä) puitteissa tapahtuneet, viime aikoina entistä enemmän paljastuneet väärinkäytökset merkitsevät yritys- ja rahoitusmaailmassa.

Nämä väärinkäytökset saattavat olla joko "Enron-tyypin" megaluokkaa tai sitten "Liam Neeson"-tyypin yksityisyrityksellisyttä (ks. esim. Helsingin Sanomat 12.8.2003: investointipankki Merrill Lynch'in toimihenkilö jäi kiinni 43 miljoonan US-dollarin määräisestä kavalluksesta).

Esitän kuitenkin lakiteknisellä tasolla eräitä näkökohtia ja toivomuksia, lähinnä terminologisista seikoista.

1.

Termissä "vastaava omaisuus" (3.1 § 3 kohta, jne.) on adjektiivinen "vastaava" kaksimielisyydessään paljon huonompi kuin ehdotettu ruotsinnsana "likvärdig" ("likvärdig egendom" eikä siis "ansvarig egendom!"). Olisi suotavaa korvata vastuussaoloonkin viittava - esim. esinevastuussa oloon viittaava - "vastaava" jollakin muulla adjektiivilla, esim. "samankaltainen"; muitakin suomenkielisiä "vastaavaa" parempia vaihtoehtoja löytyy.

2.

Epätarkka on konkurssioikeudellisen kielenkäytön kannalta 3.1 § 4 kohdan ilmaisu rakenne "konkurssin aloittaminen". Eksakti termi on "konkurssin alkaminen", joka onkin pykäläotsikkona tulevassa konkurssilaissa (ks. HallEs 26/2003 vp., ehdotettu 1:4) ja joka vastaa myös nykyistä, konkurssisäännön 9 §:ään perustuvaa eksaktia kielenkäyttöä. - Se seikka, että epätarkka "konkurssin aloittaminen" esiintyy ns. nettoutuslaissa (L 1084/1999, 2 § in fine), ei ole peruste epätarkkuuden toistamiselle, ei etenkin konkurssilakiehdotuksen terminologian tultua julkisuuteen.

3.

Myös vähemmän onnistunut kielellisesti on ehdotetun 6 §:n saama otsikko "Panttioikeuden toteuttaminen". Se viittaa enemmänkin panttioikeuden perustamisvaiheeseen kuin pantin/panttioikeuden hyödyntämiseen panttioikeudellisessa loppuselvitysvaiheessa. Hyvä otsikko olisi esim. "Panttioikeuden realisoiminen", joka ensimmäisen sanansa ("Panttioikeuden") laajuuden ansioista sisältää luontevasti muutkin hyödyntämiskeinot kuin pantin (myynti)realisoimisen.

4.

Voiko pantinantaja-omistaja suorittaa rahoitusvakuusobjektin jälkipanttauksen eli toiskertaisen panttauksen (julkivarmistuksenaan siis denuntiaatioilmoitus "laitokselle" tms. ensipantinsaajalle)? Lakiehdotus ei estäne tätä, enkä tiedä, pitäisikö se estää. Selvä kannanotto olisi kuitenkin (esim. hallituksen esityksen perusteluissa) suotava, esim. ajateltaessa ensipantinsaajan myöhempää lisävakuustarvetta (johon lakiehdotuksessakin 11 §:ssä varaudutaan).

5.

Jos rahoitusvakuus toteutetaan ehdotetun 4 §:n mukaisella omistuksen luovutuksella, voi herätä kysymys yrityskiinnityslain 9 §:n merkityksestä. Kieltäähän tuon lain 9.1 § sen, että kiinnityskohdeomaisuutta luovutetaan (= omistusoikeuden siirto), paitsi jos kyseessä on "elinkeino toimintaan kuuluva säännöllinen tavaravaihto tai omaisuuden tarpeellinen uusiminen" taikka jos "muu normaali liiketoiminta edellyttää" luovutusta. Näin ollen rahoitusvakuusjärjestelyn tullee siten mahtua viimeksimainitun kriteerin (= "muu normaali liiketoiminta edellyttää" luovutusta) puitteisiin. Yrityskiinnityslain 4.3 §:n viimeinen lause ei nimittäin tässä anna oikeutusta, se kun koskee vain panttauksia muttei omistuksen (vakuus- eikä muita) luovutuksia.

6.

Ehdotetun 4 §:n 2 momentin alun formulointi ("... on sitova" jne.) olisi hyvä täsmentää niin, että lakitekstistäkin (eikä vain perusteluista s. 46) selvästi ilmenee sivullissitovuutta tarkoitetun eli että inter partes -relaatiossa ei sopimuspuolten keskinäinen sidottuus vaadi 2 momentin mukaista lisätoimintaa. Onhan esimerkiksi velkakirjalaissaakin (22 § 1 mom) katsottu aiheelliseksi julkilausua selvennys sivullissitovuuden osalta (ks. myös osakeyhtiölain 3 luvun 9 §).

7.

Ilmeisesti 7 §:n 1 momentin alkusanat "Osapuolet voivat sopia, että velan eräännyttyä kaikki ..." on tarkoitettu luettavaksi "Osapuolet voivat sopia, että velan jäätyä eräännyttyään maksamatta kaikki ...". Kun en tunne nettoutuskäytäntöjen realiteetteja, niin tällöinkin kyllä ihmettelen, voiko jo yhden ainoan (ehkä suhteellisen vähäisen) velan maksun oleminen yhden päivän myöhässä heti tuona päivänä oikeuttaa vastapuolen kaikkien velvoitteiden sulkeutuvaan nettoutukseen.

8.

Ehdotetun 12 §:n 1 momentissa termi "vakuuden antamishetki" ei ole merkitykseltään riittävän selvä, sen kun voinee ymmärtää yhtä hyvin tarkoittavan vakuudesta sopimisen ajankohtaa kuin toisaalta myöhempää julkivarmistuksen ajankohtaa. Perusteluista

(s. 66) ilmenee, että jälkimmäistä on tässä tarkoitettu. Lakitekstin selkeytys olisi silti toivottavaa.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Erkki Havansi', written over a horizontal line.

Erkki Havansi

Professori, OTT
Helsingin yliopisto